

Odüsszeia (részletek):

Első ének

Férfiuról szólj nékem, Múza, ki sokfele bolygott
s hosszan hányódott, földúlván szentfalu Tróját,
sok nép városait, s eszejárását kitanulta,
s tengeren is sok erős gyötrelmet túrt a szívében,
menteni vágyva saját lelkét, társak hazatértét.
Csakhogy nem tarthatta meg őket, akárhogy akarta:
mert önnön buta vétkeikért odavesztek a társak,
balgák: fölfalták Hüperión Éliosznak
barmait, és hazatértük napját ő elorozta.
Istennő, Zeusz lánya, beszélj minékünk is ezekből.

Hát aki megmenekült meredek vészből, valamennyi
otthon volt, túl háborun és a vizek veszedelmén;
őt egyedül, hitvesre, hazára hiába sovárgót
tartóztatta Kalüpszó nimfa, az isteni úrnő
barlang öblös ölén, mivel áhította urául.
És hogy az esztendők perdültén jött az az év is,
melyhez az istenek azt szőtték, hogy visszakerüljön
már Ithakába, a küzdelmekből nem menekült meg
még a szerettei közt sem. Az isten mind könyörült már
rajta; Poszeidáón egyedül gyűlölte szünetlen
isteni hős Odüsszeuszt, valameddig csak haza nem tért.

Csakhogy az elment éppen a távoli aithiopokhoz
- kik két részre oszoltan a szélső népe a földnek
s hulló napra tekint egy részük, más a kelőre -,
hogy bárány s bikaáldozatukból kapja a részét.
Ott ült ő, lakomának örülve, s a többiek ekkor
mind az olümposzi Zeusz palotájában gyülekeztek.

S köztük az emberek, istenek apja fogott a beszédbe;
mert gondolt a szívében a gáncstalan Aigiszthoszra,
kit ledöfött Agamemnón sarja, a híres Oresztész;
őrá emlékezve beszélt a haláltalanokhoz:
"Jaj, csak örökkön az isteneket vádolja az ember:
azt mondják, a csapás mind tőlünk jön, de bizony hogy
ostoba vétkeikért szenvednek a végzetten is túl;
lám, Aigiszthosz is Átreidész megkért feleségét
sorsa fölött elvette, s a visszajövőt meg is ölte,
tudta pedig meredek veszedelmét, hisz megüzentük,
Argoszóló Hermészt küldtük ki, a messzirelátót,
hogy le ne döfje a hőst, s feleségét meg sose kérje:
mert hiszen Átreidészt majd megbosszulja Oresztész,
rögtön, amint fölserdül s vágyik az otthoni földre.

Hermeiász megmondta, de Aigiszthosz nem ügyelt rá,
bár a tanács jó volt; s most mindért lett lakolása."

Kilencedik ének

Ekkor a többi nagyonszeretett társ kapta parancsom:
várjon a bárkánál mireánk, s őrizze a bárkát;
én magam indultam tüstént, kiszemelve tizenkét
legderekből társat, s bortömlőt töltve meg édes
éjszinü borral, amit nekem Euanthész fia nyújtott:
Phoibosz papja, Marón - Phoibosz volt Iszmarosz öre -,
mert megkíméltük feleségét és a fiát s őt,
félve az istentől: Phoibosz lombos ligetében
élt ugyanis. Ragyogó sok kincset adott nekem akkor,
adta remekmű aranyát, hét drága talentum
volt ez, s még szinezüst vegyítőt is adott, azután meg
jól megtöltve tizenkét korsót édes itallal,
isteni színborral; s otthon nem tudta se szolgál,
szolgaleány sem, hogy van e bor, csakis ő maga, kedves
hitvese és még egyetlen gazdasszony a házban.
S hogyha e mézédés, rőt borból inni akartak,
egy kelyhet töltött tele, húsz mérték vizet öntött
rá, és isteni édes jószag szállt a vödörből:
nem lett volna bizony jó tartózkodni ilyenkor.

Ebből vittem a nagy teli tömlőt, s útravalót is
egy zsákban, mert hős lelkem sejtette előre,
hogy szilaj ember jön, nagy erő vértjével övezve,
és sem igazságot, sem törvényt nem tud a szíve.

Gyorsan elértük a barlangot, nem leltük azonban
bent őt, mert a kövér nyáját kísérte a réten.
Mindent megnéztünk, miután az üregbe beléptünk.
Ott aszalók rogyadoztak a sajtól, sok gödölyének,
báránynak szűk volt az akol már; s elkülönítve
állt az öregje, a már megnöttek máshova zárva,
és külön álltak a most-ellettek. Telve savóval
minden edény, kiskád, sajtár, mibe fejni szokott ő.
Ott legelőször is engem kértek szóval a társak,
hogy vigyük el sajtját, forduljunk vissza, s utána
gyorsan a fürge hajókra vezetve a sok gödölyét és
bárányt aklukból, hasogassuk a sós vizet újra;
s én, noha jobb lett volna bizony, nem ügyeltem a szóra,
mert őt látni akartam, s azt, hogy ajándokot ad-e.
Jaj, nem volt kedves, mikor eljött, embereimhez!
Ott tüzet is gyujtván áldoztunk, majd mi magunk is
hozzálátva, a sajtból ettünk, s ülve bevártuk

ottbenn, míg hazajött a juhokkal. Hozta a súlyos terhet, a száraz fát, hogy azon főzhesse az ételt, majd az üreg földjére ledobta goromba robajjal: és mi remegve behúzódtunk az üreg zugolyába. Most a kövér nyáját tág barlangjába terelte, mindet, ahányat fejni szokott, de a hímeket ottkinn hagyta kerítés közt, a bakot meg a kost valamennyit. Majd elzárta a nyílást roppant kővel, amelyet jól a magasba emelt: de huszonkét négykerekű jó földi szekér sem mozdítaná el amazt a helyéből: ily roppant meredek sziklával zárta a nyílást. Végre leült, mekegő kecskéit, fejte juhát is, mindegyiket rendben, s kicsinyét odaküldte alája. Erre megaltatván a felét a fehérszinü tejnek, átsajtolta, s a túrót font kosarakba helyezte, és a felét öntötte edénybe, hogy innivalója, hogyha kívánja, legyen, s vacsorához hogy legyen ottbenn. És miután buzgólkodván befejezte a dolgát, végre tüzet gyujtott, meglátott, s kérdeni kezdett: »Kik vagytok? Merről járjátok a tengeri ösvényt? Dolgotok is van-e, vagy csak amúgy vaktába bolyongtok, mint a kalóznépség, mely a sós vizen erre meg arra lelkét kockáztatja, s a többi hajósra veszélyt hoz?«

Így szólt; és elakadt kedves szívünk dobogása, mert az erős mély hang meg a roppant termet ijesztett. Így is választ adtam azonban, szólva szavakkal: »Trója alól idevetve bolyongunk erre akhájok, tág tenger tajtéka fölött a szelek dühe üldöz; vágykozunk hazajutni, de más-más útra kerültünk mindnyájan, mert Zeusz bizonyára eképen akarta. Átreidész Agamemnónnak hadinépe vagyunk mi, valljuk; az égnek alatta a legtöbb hír az övé most: akkora várost dúlt ugyanis föl, népet is annyit pusztított el. S most a te térded elé ideértünk, hátha te megvendégelsz, vagy tán még ezen is túl adsz oly kincset, mit vendégnek az ősi szokás oszt. Tiszteld isteneink, te derék, oltalmad esengjük: mert az esengőt s vendéget vendégszerető Zeusz védi, a tisztos vándort ő kíséri az útján.«

Ezt mondtam; de kegyetlen szívvel azonnal ekép szólt: »Ostoba vagy, vendég, vagy messziről érkezhettél; azt akarod, hogy az isteneket tisztelve remegjem; tudd meg: a külklópszok Zeusszal csöppet se törődnek, más istennel sem, mert sokkal több a hatalmunk. Zeusz mérgétől tartva bizony sose kímélnélek téged s társaidat, ha nem indít erre a lelkem. Mondd meg azonban, hol tartod jómívü hajódat, messze a parton, vagy közelemben? Hadd tudom én is.«

Szólt puhatolva; de bölcs eszemet nem tudta becsapni,
s újra csak így szóltam hozzá csavaros szavaimmal:
»Bárkámát széttörte a föld rázója, Poszeidón,
mert szirtekre vetette a földetek oldala mellett,
sziklafokokra sodorva; a szél odatűzte a vízről;
én meg e társakkal kikerültem a végveszedelmet.«

Ezt mondtam; de kegyetlen szívvel mitse felelt ő;
csak fölugorva, a társak után a kezét kivetette,
egybefogott kettőt s valamint kutyakölyköt, a földhöz
verte. Az agyvelejük kiömlött, áztatta a földet.
S készített vacsorát, testük szétszelve tagonként;
s mint a hegyekben nőtt vad oroszlán, mitse hagyott meg:
ette a húsvat és belüket s a velővel a csontot.
Sírva kinyujtottuk Zeuszhöz kezeinket a szörnyű
látványnál, s tehetetlenség nyugözte le lelkünk.
Szörnyű hasát miután megtöltötte a Küklópsz,
és le is öblítette az emberhúst sűrű tejjel,
barlangjának ölen lehevert, elnyúlva a nyáj közt.
Őt bizony én nagylelkű szivemben akartam erősen
- hozzálépve s a combom mellől rántva ki kardom -
melle alatt átszúrni, hol izmai közt van a mája,
kézzel előbb kitapintva; de volt, ami visszariasztott.
Mert vele kellett volna nekünk is hullni a vészbe:
mert hiszen úgysem tudtuk volna kezünkkel a roppant
nagy követ arréblöknöni a nyílásról, hova tette.
Akkor hát nyöszörögve bevártuk az isteni Hajnalt:
és hogy a rózsásujjú Hajnal kélt ki a ködből,
ő tüzet élesztett, megfejte a nagyhirű nyáját,
mindegyikét rendben s kicsinyét odaküldte alája.
És miután buzgólkodván befejezte a dolgát,
markolt egybe megint két embert reggelijéhez.
Reggelizett, s a kövér nyáját kiterelte utána
barlangjából, könnyeden elmozdítva a sziklát,
aztán vissza, mikéntha tegezre fedőt tesz az ember.
Sűrűn füttyentgetve a hegyre terelte a Küklópsz
nagy nyáját; vad tervet főzve maradtam a mélyben:
tán sikerül bosszúm, s diadalt ad nékem Athéné.
És ez a terv látszott lelkemben a leghelyesebbnek.
Ott az akol közelébe hevert neki szörnyű dorongja,
egy még zöld, nagy olajfa-dorong; ezt vágta ki, hogy ha
száraz lesz, majd hordja. Mi jól megnéztük: olyan volt,
mint amilyen nagy az árboca széles barna hajónak,
húszevezősnek, mely terhével járja a tengert,
szemre a vastagsága s a hossza is éppenséppen volt.
Hát odaléptem, jó ölnyit vágtam le belőle,
és odaadtam, hogy meghántsák, embereimnek.
Ők simára faragták; én kihegyeztem a végét,
melléállva, utána tüzessé tettem a lángon.
Majd pedig elrejtettem szépen a trágyahalomban,

melyből barlangjában elég volt, itt is, amott is.
Hívtam a többieket, hogy sorsot vessenek ekkor,
s döntsék el, ki legyen, ki velem fölemelje a nyársat
és bátran beledöfje szemébe, ha édesen alszik.
Sors pedig éppen azokra esett, kiket úgyis akartam,
négyre, magam számoltam hozzá még ötödiknek.
Estefelé megjött szépgyapjas nyájjal a Küklópsz,
tágölü barlangjába terelte azonnal a nyáját,
és odakint egyet se hagyott a magas kerítés közt;
vagy sejtett valamit, vagy eként rendelte az isten.
Majd meg a sziklát visszahelyezte, magasraemelve,
és odaült, mekegő kecskéit, fejte juhát is,
mindegyiket rendben, s kicsinyét odaküldte alája.
És miután buzgólkodván befejezte a dolgát,
markolt egybe megint kettőt, s látott vacsorához.
Ekkor a Küklópszhoz közelálltam, s szóltam eképen,
éjszinü borral telt nagy kancsót tartva kezemben:
»Küklópsz, nézz ide, idd meg az emberhúsra a bort is,
hogy megtudd, milyen édes ital volt barna hajónkban.
Áldozatot hoztam neked ebből, megkönyörülsz tán
és hazaküldesz még; de te őrvöngsz, túrni se tudjuk.
Mondd, te gonosz, lesz még, aki emberlakta vidékről
jönni kíván hozzád? hisz nem helyesen cselekedtél.«

Ezt mondtam; s átvette, megitta, örült neki szörnyen,
itta az édes italt, s aztán kért újra belőle:
»Adj még jószívvel, s a neved mondd meg nekem egyben,
hadd adjak vendégi ajándékot, hogy örüljél.
Mert hoz a küklópszok dús földje a nagyszemü fürtből
bort szintén, és Zeusz zivatarja növeszti a termést:
csak hogy ez itt nektárnak csöppje meg ambrosziának.«

Így szólt; én meg a lángszinü bort adtam neki újra.
Adtam háromszor, s ő annyiszor itta ki balgán.
Majd miután az agyát az ital már elborította,
válaszomat mézes szókkal neki adtam eképen:
»Küklópsz, kérdeztél híres nevedet; nosza, halljad:
megmondom, s te ajándékozz meg, ahogy megígérted.
Senkise, ez neved; így hívnak, hogy Senkise, otthon
édesanyám meg apám és minden többi barátom.«

Ezt mondtam: de kegyetlen szívvel azonnal eképen szólt:
»Senkise lesz, kit utolszor eszek meg a társai közt én,
mind ama többit előbb: nesze hát, ez lesz az ajándék.«
Szólt, és megbillent ezután, hátára hanyatlott
s elnyúlt félreszegett nyakkal; mindent leigázó
álom nyomta el őt; gégégjén dőlt ki a sok bor
s emberhúsdarabok; s ökrendett kábulatában.
Ekkor a nyársat fogtam, a sűrű parázsba benyomtam,
hadd tüzesedjék meg; szavaimmal a társakat is mind

bíztattam, nehogy egy megijedjen s visszavonuljon.
És amidőn már-már lánggal lobbant az olajnyárs,
bármily zöld volt még, és már félelmesen izzott,
akkor a tűzből én odavitem; körben a társak
álltak; az istenség nagy merszet fűjt kebelünkbe.
Ők fogták a hegyesvégű nagy olajfadorongot,
és a szemébe ütötték; én nekidőlve fölülről
forgattam, valamint ha hajóját fúr ki az ember
fúróval, s mások meg alulról húzva a szíjat,
pörgetik erre meg arra a fúrót, s az forog egyre.
Fogva, szemében eképp forgattuk az áttüzesített
nyársat, s míg melegen forgott, körülötte a vér folyt.
Szétperzselte egész szemehéját és a szemöldjét
gőze az égő szemnek, sistergett szeme gödre.
Mint amidőn a kovács nagy fejszét, szörnyü szekercét
edzeni márt a hideg vízbe, s hallatszik a vasnak
hangos jajszava, mert nagy erőt ettől kap a jó vas:
néki olajfadorong körül úgy sziszegett szeme akkor.
Szörnyü nagyot jajdult, visszhangzott körben a szikla;
visszafutottunk megrémülve, kitepte szeméből
vértől elborított nyársunkat azonnal a Küklópsz,
és azután, hadonászva kezével, messziredobta;
s küklópsz-társaihoz felüvöltött, kik körülötte
laktak a szellős csúcsok alatt, barlangok ölében.
Hallották a kiáltást, jöttek is innen-amonnan,
és barlangja előtt kérdezték, hogy mi baj érte:
»Hát mi baj ért, Polüphémosz, mondd, hogy eképen üvöltesz
ambrosziás éjben s tőlünk eloroztad az álmat?
Csak nem akarja talán rabló elhajtani nyájad,
vagy pedig elpusztítani téged csellel, erővel?«

Nékik a barlangból így szólt az erős Polüphémosz:
»Társak, Senkise öl meg csellel, senki erővel.«

Ők meg a választ így adták szárnyas szavaikkal:
»Már ha magad vagy egészen s nem bánt senki erővel,
Zeusztól jó nyavalyád, kikerülni biz azt lehetetlen;
rajta tehát, könyörögj te Poszeidáónhoz, apádhoz.«

Szóltak s távoztak; nevetett örömeben a szívem,
hogy rászedte a név őket meg nagyszerű eszmém.
Nyögve a Küklópsz s kínjai közt kínlódva, a sziklát
két kézzel tapogatva, a nyílástól elemelte,
ő maga szétterjesztve kezét odaült a küszöbre,
hogy valakit megfogjon, amint az lép ki a nyájjal;
lám, ő ennyire balgának hitt engem eszében.
Csakhogy azon töprengtem, hogy-mint lenne a legjobb,
hátha lelek számunkra menekvést még a halálból:
csel nem akadt, sem terv, mire nem gondoltam: az éltünk
kellett mentenem és a veszély fenyegetve közelgett.

Hát ez a terv látszott lelkemben a leghelyesebbnek.
Voltak a barlangban kosok is, sűrűgyapju kövérek,
szép nagytermetűek, hordtak violásszinű bundát;
hát ezeket jólfont vesszőkkel, amelyeken álmát
szokta aludni a vadszivü órjas, egybekötöttem
hármanként csöndben: s egy-egy embert vitt a középső,
kettő kétoldalt lépdelt, hogy a társaim óvja.
Egy embert három kos hordott; s én magam ekkor
- mert volt ott egy kos, mindjénél sokkal erősebb -
ennek a hátát fogtam meg s gyapjas hasa alján
függeszkedtem, a két kezemet becsavarva erősen
isteni gyapjába, s csüngtem roppant türelemmel.
Sóhajtozva ekép vártuk be az isteni Hajnalt;
és hogy a rózsásujjú Hajnal kélt ki a ködből,
akkor a hímek mind kirohantak a jó legelőre,
meg nem fejten a nőstények bégettek az aklok
mellett, mert tőgyük kifeszült. Gyötrődve a gazda,
kínjai közt, a juhok hátát végigtapogatta
sorban, amint álltak: s nem vette a balgatag észre,
hogy gyapjas hasukon csüng mind, odakötve, a társam.
Hát közülük legutolszor a kos lépdelt ki az ajtón,
gyapja lehúzta, de én is, az elmés terv kisütője.
Megtapogatta, s eképen szólt az erős Polüphemosz:
»Drága kosom, mért is mégy most ki utolszor a nyáj közt
innen? Nem szoktál ezelőtt soha elmaradozni,
mert legelőbb legeled le a rétek gyöngye virágát,
jó nagyokat lépdelsz, elsőnek futsz a folyóknak
habjaihoz, s hazajönni először vágyol akolba
estefelé: most meg legutolsó vagy. De a gazdád
drága szemét szánod tán, mit kidöfött az a hitvány
ember s átkos társai, elmém borral igazva:
Senkise; ámde hiszem, hogy a vérszől nem menekül meg.
Bár velem érezhetnél, s tudnál szólni is, akkor
megmondhatnád, hol bujkál most ő haragomtól:
agyvelejét szanaszét fröcskölném itt az üregben,
úgy verném a küszöbhez, s könnyebbülne a bajtól
szívem, mellyel e semmirekellő Senkise sujtott.«

Így szólván tovaküldte a kost legelőre a nyájhoz.
S hogy kissé elhagytuk a barlangot meg az udvart,
bujtam a nagy kos alól ki, a társaim is kibogoztam.
És a merevlábú, hájas juhokat sietősen
hajtottuk, meg-megfordulva, s végre hajónkhoz
értünk. Ott nagy örömmel láttak a drága barátok,
mert túléltek a bajt; de a többit nyögve siratták.
Csakhogy nem hagytam, s a jajongást tiltva szemölddel,
intettem: rakják a hajóra sietve a pompás-
gyapjú sok juhot és szálljunk ki a sóshabu vízre.
Fölszálltak szaporán, evezők mellé telepedtek,
sorba leülve, az ősz tengert evezőkkel ütötték.

Annyira voltunk épp, ahová még ér a kiáltás,
s akkor a Küklópszhoz szóltam szűrő szavaimmal:
»Küklópsz, lám, nem hitvány ember társait etted
meg te a mélyölü barlangban, tombolva dühödben.
Úgy kellett, hogy elérjen a csúfos baj, te kegyetlen,
házadban vendégeidet fölfalni se féltél,
most bosszút állt rajtad Zeus meg a többi nagy isten.«
Ezt mondtam, s ettől csak nőtt a haragja szívében;
egy nagy hegy csúcsát leszakítva, hajónkra vetette,
és a sötétorrú bárkának elébe esett az
egy kicsivel csak, s kis híján súrolta a kormányt.
Fölloccsanva a tenger, amint behullt az a szikla,
visszafelé hajtotta hajónkat, a föld fele újra,
szörnyü nagy árral a part közelébe sodorta egészen.
Én pedig erre a hosszú csákyát kézberagadva,
s félretaszítva hajónkat, a társaimat noszogattam:
dőljenek ők a lapátnak jól, hogy megmeneküljünk,
intettem fővel: nekiesve eveztek a társak.
Ám amidőn kétannyi utat jártunk meg a vízben,
újra a Küklópszhoz készültem szólni; de körben,
innen is, onnan is, édes szókkal esengtek a társak:
»Mért akarod, te szegény, piszkálni tovább a vadembert?
hisz csak imént is a szárazföld fele úzte hajónkat
vissza a vízbevetett kővel, már majd odavesztünk.
Hogyha csak egy is megmukkan, vagy hangot ad akkor,
szét is zúzza hajónk deszkáit, szét a fejünket,
érdes sziklával: hiszen annyira messze hajítja.«

Ezt mondták; de vitéz lelkem nem ügyelt a szavukra
és ismét haragos lélekkel szóltam a szörnyhöz:
»Küklópsz, hogyha talán megkérdi egy ember a földön,
hogy történt a szemednek csúfos megvakítása,
mondd, hogy a városokat dúló Odüszeusz vakított meg,
Láertész fia ő, Ithakában lakja lakását.«

Ezt mondtam; mire ő jajszóval szólt a szavamra:
»Ó jaj, rég megjósolt végzet telt be ma rajtam.
Élt itt egykoron egy széptermetü nagy javas-ember,
Télemosz Eurümidész, aki értett jól a jövőhöz,
s itt vénült meg, jósolgatva, a Küklópszok közt:
az megmondta nekem, hogy ilyen baj vár a jövőben,
elveszi majd a szemem fényét Odüszeusz keze egykor.
Mindig szép nagytermetü férfit vártam azonban,
hogy majd erre kerül, nagy erő vértjével övezve:
most pedig ennyire apró, hitvány, semmirekellő
szúrta ki drága szemem, miután borral leigázott.
Rajta viszont, Odüszeusz, jer idébb, hogy ajándokot adjak,
s kérjem a híres Földrázót, hogy jó utat adjon;
néki vagyok fia, büszkén vallja magát az apámnak,

mert ő lesz, aki meggyógyít, ha akarja, de más nem,
sem sosemúló égilakó, sem földi halandó.«

Ezt mondotta, de én így küldtem néki a választ:
»Bárcsak az életed úgy tudnám elvenni s a lelked,
és Hádész házába is úgy tudnák elűzni,
mint ahogyan nem gyógyíthat meg a Földrázó sem.«

Ezt mondtam; s ezután ő így kérlelte Poszeidón
istent, két karját fölemelve a csillagos égre:
»Hallj, te Poszeidáón, földtartó, kékhaju isten,
hogyha fiad vagyok én igazán, s azt vallod, apám vagy,
add, hogy a várdúló Odüszeusz haza már sose jusson,
Láertész fia ő, Ithakában lakja lakását.
S hogyha a végzete az, hogy lássa szeretteit ismét,
s jólépült házába kerüljön, az otthoni földre,
hát legalább bajosan, későn és társai nélkül,
mások bárkáján tegye, s otthon bajra találjon.«

Szólt könyörögve; meg is hallgatta a kékhaju isten.
Ő pedig ím egy még szörnyebb sziklát emelintett,
teljes erővel megcsóválta s a vízbe vetette,
dobta felénk, s a sötétkékkorrú bárka mögött hullt
vízbe a kő, és kis híján súrolta a kormányt.
S fölloccsanva a tenger, amint behullt az a szikla,
most a hajónkat előre, a szárazföldre vetette.

Íliász (részletek)

Kilencedik ének:

Erre a gyors lábú Akhileusz neki válaszul így szólt:

"Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
kell, hogy a szót nyíltan megmondjam, vissza se fogjam,
úgy, ahogy én érzem, s ahogyan hiszem is, hogy igaz lesz,
hogy sose turbékoljatok itt nekem innen-amonnan.

Gyűlöletes nékem Hádész kapujával egyenlőn,
az, ki szívében mást rejt, s ismét más van a nyelvén.

Hát kijelentem most, mit látok a leghelyesebbnek:
azt hiszem én, hogy nem győz meg sem az Átreidész már,
s más danaosz sem, mert köszönet nem volt soha abban,
hogy küzködtem az ellenséggel örök-szakadatlan.

Mert egyet kap a veszteg ülő s aki nagy hevesen küzd;
és ugyanúgy becsülik meg a bátrat, mint a silányat.

És ugyanúgy meghal, ki sokat vív, mint aki lusta.
Mit használt nekem oly sok kínt eltűrni szivemben,
míg lelkem folyton vésznek tettem ki a hadban?
Mint a madár viszi tollatlan kicsinyeknek az étket,
hogya elér valamit, viszi nekik, s ő maga koplal:
így töltöttem el én álomtalan éjeket egyre,
míg véres napokat vívtam végig verekedve,
víva vitézekkel, feleségeikért a csatában.

Kétszer hat várost dúltam fel a fürge hajókkal
termő Trója terén s tizenegy várost gyalog eddig:
sok gyönyörű holmit hordtam haza mindegyikükből,
hoztam s átadogattam mindet az Átreidésznek:
ő meg a fürge hajóknál várt, átvette a zsákmányt,
szétosztott keveset, s a javát ottfogta magának.

Osztott ő adományt a királyoknak s kitűnőknek,
ott van mind: egyedül csak tőlem orozta el újra:
lelkemnek kedves nőmet maga bírja, no hisz csak
vígadjon, vele hálva. De mit kell akkor a trósszal
vívni nekünk? mért gyűjtött egybe ilyen hadinépet
Átreidész, nem a szépfürtű Helené ügye végett?
Tán csak az Átreidák szeretik feleségüket és más
földi halandó nem? De hiszen, ki derék meg eszes, mind
kedveli ám a magáét s gondol véle: miként én
őt szívből szeretem, bár harcon nyerte a dárdám.

Most miután elorozta a zsákmányom, s becsapott már,
meg se kísértsen, mindent jól tudok, úgyse vehet rá.
Törje fejét Odüszeusz, teveled meg a többi királlyal,
hogya mint védje a gályákat gyilkostüzü lángtól.

Már igazán sok mindent mívelt nélkülem eddig,
épített falat, és ásott árkot körülötte,
széleset és mélyet, s vert már fenekére karókat:
csak hogy még így sem tarthatja a férfiölő vad
Hektórt távol. Amíg a hadak közt én verekedtem,
még sose mert Hektór a falaktól messze csatázni,

csak Szkaiai kapujáig tört ki előre s a bükkig.
Ott megvárt egyszer, de alig menekült haragomtól.
Most, hogy a fényes Hektórral nincs küzdeni kedvem,
áldozom én holnap Zeusznak meg az égilakóknak,
és a hajóim jól megrakva, a vízre kisiklok,
s láthatod is, ha kívánod, s épp van gondod ilyenre,
hajnalban hallal-teli Hellészpontoszon úszni
bárkáim s bennük buzgón evező daliákat:
és ha a nagynevű Földrázó is kedvez az úton,
harmadnapra a sűrű-rögű Phthiába elérek.
Van sok mindenem, ott hagytam, mikor erre vetődtem;
és hozzá viszek én aranyat, vörösés rezet innen,
szépövü asszonyokat szintén meg szürke vasércet,
mit mind itt nyertem. De jutalmul amit nekem osztott,
ő maga vette el újra kevélyen, az úr Agamemnón
Átreidész. Minden szavamat csak mondd neki így el,
nyíltan: hadd legyen órá mérges a többi akháj is,
hogyha szeretne becsapni talán közülük valakit még
ő, a szemérmelenség-köntösü; merni se merjen
- bár kutya-szemtelen ő - a szemembe tekinteni többé:
én bíz nem segitem se tanáccsal, sem kezeimmel.
Egyszer már becsapott, megsértett: másszor ugyan nem
szed már rá, legyen ennyi elég neki: szép nyugalomban
pusztuljon: hisz eszét immár elvette a bölcs Zeusz.
Egy hajszálnyira sem becsülöm, s adománya utálat.
Még ha akár tízszer vagy hússzor olyan sokat adna,
mint ami birtoka van, s máshonnan toldana hozzá:
Orkhomenosz minden kincsét, s az egyiptomi Thébai
kincseit, ámbár ott legtöbb van a házak ölében,
s száz kapujának mindegyikén kétszáz lovasember
fér át, mind egyszerre lovakkal meg szekerekkel;
s még ha olyan sokat adna, ahány a főveny meg a porszem,
Átreidész, még akkor sem győzné meg a lelkem,
mígcsak e bántalomért meg nem bűnhődik egészen.

S nem veszem el lányát Agamemnón Átreidésznak:
szépségben vetekedjék bár arany Aphroditével,
és legyen oly dolgos, valamint a bagolyszemű Pallasz,
akkor sem veszem el: válasszon mást a seregből,
illőbbet hozzá, aki énnálam fejedelmibb.

Nékem meg, ha segítenek isteneink, s hazaérek,
otthon majd azután asszonyt Péleusz maga választ.

Van sok akháj nő Hellász-szerte s Phthia ölében,
lányai főbneknek, kik védik a városukat mind:
azt teszem ott kedves feleségemmé, aki tetszik:
bátor lelkem amúgy is már rég ösztönöz engem,
hogy vegyek ott illő hitvest, megkért feleséget,
és mit az agg Péleusz szerzett, élvezzem a kincset.

Mert sosem érhet föl lelkemmel mindama kincs sem,
melyről mondták, hogy van a jófalu trójai várban
békében, mielőtt az akhajok sarjai jöttek;
s még az sem, melyet nyilazó nagy Phoibosz Apollón
kőküszöbével zár, sziklás Püthónak ölében.

Mert zsákmányolhatsz tulkot, hízotthasú birkát,
szerzel sárga lovat, meg háromlábú edényt is:
vissza azonban már sohasem zsákmánylod a lelked,
sem nem vásárlod, ha kiszállt a fogak rekeszéből.

Édesanyám, az ezüzlábú Thetisz, isteni asszony,
mondta, hogy engem kettős végzete vár a halálnak.

Hogyha a trójai vár körül itt maradok verekedve,
elvész visszautam, de sosem hervadhat a hírem:
ámde ha megtérek szeretett földjére hazámnak,
elvész nagy hírem, hanem élttem hosszúra nyúlik,
és gyorsan nem is ér el végzete már a halálnak.

Sőt, hiszen adnám én e tanácsot a többinek éppígy,
visszahajózni! mivel végét már nem lelitek meg
nagyfalu Trójának: nagyon is terjeszti fölébe
dörgő Zeusz a kezét, s bizakodnak benne a népek.

Hát induljatok, és az akhajok főbjeinek csak

mondjátok ki a hírt - ez a tisztas tisztetek ügyis,
hogy valamely jobb gondolatot gondoljanak ennél,
mely megmentse hajóikat és az akháj hadinépet
görbe hajóiknál: mert ez nem visz vala célhoz,
mit kieszelték most, mivel én még egyre haragszom.
Phoenix jobb ha marad, s nálunk pihen itt le az éjjel,
hogy velem együtt térjen a drága hazába hajómon
holnap, már ha akar: hisz nem viszem őt el erővel."

Tizennyolcadik ének:

És legelőször erős pajzsot kalapált ki az üllőn,
dúsan díszítette, reá hármás karimát tett,
fényeset és ragyogót, s ráfűzte a szíjat ezüsből.
Ötrétű lett végül a pajzs, és jártas eszével
Héphaisztosz sok-sok gyönyörű képet kalapált rá.

Ráremekelte a földet, rá az eget meg a tengert
és a sosempihenő napot is meg a szép teleholdat.
S minden csillagot is, mely az ég peremét koszorúzza,
Óríónt s a Fiastyúkot, meg a Húaszokat mind,
vélük a Medvét is - más néven híva Szekér ez -
mint forog egy helyben, míg Óríónt lesi egyre,
s egymaga nem fürdik csak meg soha Ókeanoszban.

Két szép várost is remekelt ki a pajzson az isten,
földi halandókét: egyben lakodalmakat ültek,
s házukból a menyasszonyokat fáklyák tüze mellett
végig a városon át, sok nászdalt zengve, vezették.
Örvénylő táncban perdültek az ifjak; a lantok
és fuvolák harsány szava szólt; de az asszonyok álltak,
mind a saját tornáca előtt bámult a menetre.
Míg a piactéren sokaság állt, pörlekedés folyt:
meggyilkolt ember vérdíja fölött civakodtak
ketten: az egyikük esküdözött, az mondta a népnek,
mind kifizette; tagadta a másik: mit se kapott még.
Mindketten kívánták, hogy tanu döntsön a perben.
Mindkettőt bízatta a nép, két pártra szakadtak:
jártak a hírnökök, és intették csöndre a népet;
ültek a síma, csiszolt köveken szent körben a vének:
botját tartották harsányszavu hírnökeiknek,
föl-fölemelkedtek, s fölváltva ítétek a bottal.
Köztük a kör közepén két tiszta talentum arany volt,
annak díjául, ki a leghelyesebben itél majd.

Míg két hadsereg állt ragyogó fegyverben a másik
város előtt körben: szándékuk kétfele oszlott:
vagy földülni egészen, vagy két részre szakítva
osztani föl, mit a hőnszeretett város fala őriz.
Várbeli nem hajlik, vértjét veszi, lesre törekszik.
Sok szeretett feleség, kicsi gyermek védte a bástyát,
és az elaggottak velük álltak föl hadi rendbe:
ők pedig indultak: vezetőjük Arész meg Athéné:
fényes aranyból mindkettő, arany öltözetében,
fegyveresen: mindkettő szép magas és ragyogó volt,
mint csak az égilakók; s apróbb volt mind a halandó.
Majd, mikor ott jártak, hol a leshelyüket kiszemelték,

lenn a folyó mellett, hol a nyájnak ivóhelye állott,
ott telepedtek meg, vöröses rézzel betakartan.
Két figyelő kém ült azután messzebb a seregtől,
leste, mikor jön a nyáj vagy a csámpás csorda közelbe.
Jött is a nyáj hamar, és két pásztor járt a nyomában,
sípjaikat fujták vidoran, cselt nem gyanítottak.
Látva a pásztorokat, kirohantak leshelyeikről,
elfogták a baromcsordát meg a hószinű nyájnak
szép juhait, s mellettük a pásztornépet elölték.
Ámde azok, hallván, hogy a csorda körül nagy a lárma,
otthagyták hadigyűlésük, gyorslábu lovakra
pattantak, s nekiindultak; tüstént odaértek.
És a folyóparton hadirendben megverekedtek,
egymást érchegyü lándzsákkal hajigálva csatáztak.
Köztük járt a Viszály meg a Zaj meg a rettenetes Vész,
elragadott egyként sértetlent és sebesültet,
és a halottat a harcból lábánál fogva kihúzta.
Válla fölött embervértől pirosult köpönyeg volt.
Mintha csak éltek volna, aként harcoltak a pajzson,
s úgy húzták el az elhulltak tetemét egymástól.

Szép puha szántót is remekelt, televény laza földet,
széleset és hármás-szántásút: rajta a barmot
hajtották a vetők, jártak velük erre meg arra,
és valahányszor fordulván pereméhez elértek,
mézédes borral teli korsót tett a kezükbe
egy társuk, s megfordultak, ki-ki ment a barázdán,
mind vágyott a hatalmas ugar pereméhez elérni.
Az feketéllt hátul, valamint a valódi puhult föld,
bárha aranyból volt bámulnivalón remekelve.
Rengő búzamezőt is formált: rajta a béres
nép aratott, éles sarlót lendítve kezében:
egyoldalt a csomók hullottak rendben a földre,
ott meg a kévekötők fűzték kévékbe kötéllel.
Három kévekötő kötözött, hátrább meg a markot
kisgyerekek szedték, tele öllel hordva szünetlen
nyújtották a nyalábot; csöndben tartva a pálcát
állt a király a barázda fölött, örvendve szívében.
Távol a tölgyfa alatt hiradók lakomát keritettek:
áldoztak nagy tulkot, s mind körülötte sűrögték;
étket főztek a nők, behintve a hószinű lisztet.

Majd szőlőskertet remekelt, dús fűrttel a tőkén,
tisza aranyból volt: feketén függöttek a fűrtök:
és a karók sorban meredeztek, mind szinezüstből.
Körbe zománcból árkot vont, a sövényt pedig ónból
készítette: csak egy ösvény vezetett a karók közt:
rajta a fűrge szedők föl-alá jártak, szüretelve.
Szép szűzek s velük viruló gyöngédszivü ifjak
mézizü szőlőt hordoztak jólfont kosarakban.

Víg csapatuk közepén fiu állt, csengőszavu lanton játszott édesen: és a Linosz gyönyörű dala zendült vékony kis hangján: amazok meg ütemben emelték lábukat, és ahogyan dala szólt, kurjantva szökelltek.

Majd egyenesszarvú marhák csapatát remekelte: szép tehenek készültek, mind ónból meg aranyból, istállójukból a mező fele böggve siettek csörgedező víz mellett, nádas part közelében. Sorban négy pásztor lépdelt a nyomukban aranyból, és gyorslábu kilenc kutya is jött futva utánuk. Ám a legelső sorban két iszonyú vad oroszlán ugrott rá a bikára: az állat böggve üvöltött, míg húzták: a fiúk s a kutyák mind arra rohantak. És az oroszlánok feltépve a nagy bika bőrét, már beleit falták, szürcsölték éjszinü vérét, kergették, de hiába, a pásztorok és uszították fürge kutyáikat, ám az ebek belemarni azokba nem mertek, közelükben ugattak csak s kikerülték.

Majd legelőt remekelt Héphaisztosz, a nagynevű Sánta, szép mély völgy közepén, hőszinü juhok seregével, aklokat és kunyhókat is és zsupfede karámot.

Táncteret is remekelt Héphaisztosz, a nagynevű Sánta, éppenolyant, amilyent készített Daidalosz egykor szépfürtű Ariadnének nagy Knósszosz ölében. Szép eladó lányok viruló ifjakkal a téren táncaikat járták körben, kezük egybefonódott: könnyüszövésű gyolcsot hordtak a lányok, az ifjak jólszótt drága khitónt, csillámlott mind az olajtól; szép koszorút hordottak a táncban mind a leányok, míg a legények aranykardot, s kardszójuk ezüst volt. Meg-megperdültek, jól értve a táncot, a lábuk könnyen emelték, mint ha korongját, mely tenyerébe jól illik, fazekas próbálja ki, perdül-e vajjon; máskor meg sorokat képeztek, s szembe szökelltek. Nagy tömeg állta körül vágykeltő táncukat, és mind ott mulatoztak, míg közepettük az isteni dalnok lantszava szólt; és két bukfences táncos a körben lejtett örvénylő forgással a lant ütemére.

Majd a nagy Ókeanosz bő áradatát remekelte legszélső peremére a szép és nagyszerű pajzsok.

És miután a hatalmas, erős pajzsot befejezte, készített tűznél ragyogóbb páncélt is a hősnek; készített súlyos sisakot, mely jól a fejére illett, és aranyos szép forgó ékesítette; készített végül lábvértet is, ezt puha ónból.